Mánudaginn 13. september 1999.

Nr. 7/1999. **Launanefnd sveitarfélaga**
f.h. Árborgar
(Lára V. Júlíusdóttir hrl.)
gegn
Félagi íslenskra leikskólakennara
(Gestur Jónsson hrl.)

Frávísunarkröfu hafnað.

Úrskurður Félagsdóms.

Mál þetta, sem tekið var til úrskurðar að loknum munnlegum málflutningi 6. september sl., er höfðað með stefnu þingfestri 17. ágúst 1999.

Málið dæma Kristjana Jónsdóttir, Ingibjörg Benediktsdóttir, Arngrímur Ísberg, Gísli Gíslason og Guðni Á. Haraldsson.

Stefnandi er Launanefnd sveitarfélaga, Háaleitisbraut 11, Reykjavík f.h. Árborgar, Austurvegi 2, Selfossi.

Stefndi er Félag íslenskra leikskólakennara, Grettisgötu 89, Reykjavík.

Dómkröfur stefnanda.

1. Að viðurkennt verði með dómi Félagsdóms að uppsagnir Ásthildar Bjarnadóttur, Dagnýjar Bjarkar Ólafsdóttur, Guðrúnar Sigurðardóttur, Hrafnhildar Karlsdóttur, Ingibjargar S. Guðmundsdóttur, Ingibjargar Hörpu Sævarsdóttur, Kristínar Bjarnadóttur, Kristínar Ólafsdóttur, Kristrúnar Hafliðadóttur, Margrétar Gísladóttur, Margrétar Jónu Ólafsdóttur og Valgerðar Vilbergsdóttur úr störfum leikskólakennara hjá Árborg verði dæmdar brot á friðarskyldu á gildistíma kjarasamnings og því ólögmæt vinnustöðvun.

2. Að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda málskostnað vegna meðferðar málsins fyrir Félagsdómi, þ.m.t. kostnað stefnanda af virðisaukaskattskyldri lögmannsþjónustu.

Dómkröfur stefnda.

Aðallega að kröfum stefnanda verði vísað frá Félagsdómi.

Til vara að stefndi verði sýknaður af öllum kröfum stefnanda.

Í báðum tilvikum er krafist málskostnaðar úr hendi stefnanda að skaðlausu samkvæmt mati réttarins. Þess er krafist að við málskostnaðarákvörðun verði tekið tillit til skyldu stefnda til að greiða virðisaukaskatt af málflutningsþóknun lögmanns síns.

Hinn 6. september sl. fór fram munnlegur málflutningur um frávísunarkröfu stefnda.

Dómkröfur stefnda í þessum þætti málsins eru þær að málinu verði vísað frá dómi og stefnanda verði gert að greiða stefnda málskostnað að mati dómsins.

Dómkröfur stefnanda eru þær að frávísunarkröfu stefnda verði hafnað. Ekki er að svo stöddu gerð krafa um málskostnað sérstaklega í þessum þætti málsins en stefnandi áskilur sér rétt til þess að setja fram kröfu um málskostnað varðandi þennan þátt málsins við aðalmeðferð, ef til hennar kemur.

Málavextir.

Málavextir eru þeir að ofangreindir einstaklingar, sem starfað hafa hjá Árborg á fjórum leikskólum, Árbæ, Álfheimum, Ásheimum og Glaðheimum, sögðu allir upp störfum sínum fyrir mánaðamótin júní/júlí 1999 með þriggja mánaða uppsagnarfresti. Verða starfslok þeirra þann 30. september 1999. Í öllum uppsagnarbréfunum er tekið fram að ástæða uppsagnar sé óánægja vegna launamála. Eru þetta allt starfandi leikskólakennarar Árborgar og félagsmenn í Félagi íslenskra leikskólakennara.

Ofangreindir félagsmenn stefnda hafa um nokkurra mánaða skeið óskað eftir launaleiðréttingum hjá Árborg, en í gildi sé kjarasamningur milli launanefndar sveitarfélaga f.h. þeirra sveitarfélaga sem hún hefur samningsumboð fyrir og fjármálaráðherra f.h. ríkissjóðs annars vegar og Félags íslenskra leikskólakennara hins vegar sem undirritaður var 20. september 1997. Gildir kjarasamningurinn til 31. desember 2000. Samningurinn var samþykktur af Félagi íslenskra leikskólakennara.

Leikskólakennarar óskuðu eftir leiðréttingum á kjörum sínum með sameiginlegu bréfi, dags. 11. mars 1999, og var bréfið undirritað bæði af leikskólastjórum og leikskólakennurum.

Stefnandi kveður breytingar hafa verið gerðar á kjörum leikskólastjóra í samræmi við ákvæði kjarasamningsins þar um og hafi skólastjórarnir ekki sagt upp störfum sínum. Allir aðrir leikskólakennarar hjá Árborg hafi nú sagt upp störfum sínum. Þetta séu því fjöldauppsagnir. Þar sem í gildi sé kjarasamningur með aðilum séu fjöldauppsagnir félagsmanna stefndu brot á friðarskyldu sem jafna megi til ólögmætra verkfallsaðgerða.

Stefndi leggur áherslu á að stefndi, Félag íslenskra leikskólakenn-

ara, hafi engan þátt átt í ákvörðun leikskólakennaranna um að segja upp störfum. Viðræður þeirra við vinnuveitanda sinn um það sem kallað sé „launaleiðrétting" í stefnu hafi ekki verið á vegum félagsins heldur á vegum starfsmanna sjálfra. Stjórn og starfsmönnum hafi ekki verið kunnugt um uppsagnirnar fyrir fram og muni fyrst hafa frétt af uppsögnunum í útvarpsfréttum. Á vegum Félags íslenskra leikskólakennara hafi engar ákvarðanir verið teknar sem tengist óánægju leikskólakennara hjá Árborg með ráðningarkjör sín.

Málsástæður stefnanda og lagarök.

Stefnandi kveður máli þessu stefnt fyrir Félagsdóm á grundvelli 2. tl. 26. gr. laga nr. 94/1986 um kjarasamninga opinberra starfsmanna. Árborg hafi falið launanefnd sveitarfélaga fullnaðarumboð til kjarasamningsgerðar. Þar sem viðkomandi stéttarfélag fari með aðild máls fyrir Félagsdómi skv. 4. mgr. 27. gr. laga nr. 94/1986 sé Félagi íslenskra leikskólakennara stefnt, en leikskólakennararnir sem sagt hafi upp störfum séu allir félagsmenn þess félags. Það sé hlutverk Félagsdóms að dæma um lögmæti boðaðra eða þegar hafinna vinnustöðvana. Án tillits til þess hvort Félag íslenskra leikskólakennara hafi sjálft komið að málinu eða ekki, sé stefnanda mikilvægt að fá úr því leyst, hvort fjöldauppsagnir leikskólakennara hjá Árborg, sem að framan sé lýst, séu heimilar. Vísar stefnandi hér til dóms Félagsdóms í máli nr. 14/1992 milli fjármálaráðherra f.h. ríkissjóðs og Sjúkraliðafélags Íslands og Hrd. 1993:8 í máli Sjúkraliðafélags Íslands gegn fjármálaráðherra f.h. ríkissjóðs.

I. Fjöldauppsagnir.

Augljóst sé að uppsagnir leikskólakennara hjá Árborg séu skipulagðar fjöldauppsagnir, samantekin ráð, til að knýja fram kjarabætur:

1. Allir þeir einstaklingar sem sagt hafi upp störfum nú hafi skrifað undir bréf til Árborgar þann 11. mars 1999 þar sem óskað sé eftir leiðréttingu á launakjörum og séu þeir því aðilar að sameiginlegri kröfugerð um kjarabætur.

2. Uppsagnarbréfin gefi það til kynna að um samantekin ráð sé að ræða. Þótt þau séu ýmist handskrifuð eða vélrituð komi sömu efnisþættir fram í þeim öllum og sum þeirra séu orðrétt eins. Dagsetningar uppsagna og lokastarfsdaga séu allar þær sömu og í öllum bréfunum komi fram að orsakir uppsagna séu óánægja með kjör.

3. Allir leikskólakennarar sveitarfélagsins utan tveir hafi sagt upp störfum sínum.

4. Leikskólakennarar hafi sjálfir lýst því yfir að þeir séu í sameiginlegum samningaviðræðum við Árborg og hafi gripið til þess ráðs að segja upp þar sem þeir hafi ekki fengið viðræðufundi með viðsemjendum sínum.

II. Brot á friðarskyldu.

Fjöldauppsagnir félagsmanna stefnda sé aðgerð sem jafna megi til vinnustöðvunar. Þar sem í gildi sé kjarasamningur milli aðila sé aðgerðin brot á friðarskyldu og því ólögmæt.

Um þetta vísist til 19. gr. laga nr. 80/1938, þar sem vinnustöðvanir séu skilgreindar. Þar segi:

„Vinnustöðvanir í skilningi laga þessara eru verkbönn atvinnurekenda og verkföll þegar launamenn leggja niður venjuleg störf sín að einhverju eða öllu leyti í því skyni að ná tilteknu sameiginlegu markmiði. Sama gildir um aðrar sambærilegar aðgerðir af hálfu atvinnurekenda eða launamanna sem jafna má til vinnustöðvunar."

Þetta ákvæði hafi komið inn í lög um stéttarfélög og vinnudeilur með lagabreytingu 1996, lög nr. 75/1996. Af frumvarpi og lestri nefndarálits sé ljóst að með orðunum „öðrum sambærilegum aðgerðum af hálfu atvinnurekenda eða launamanna sem jafna má til vinnustöðvunar" sé meðal annars átt við fjöldauppsagnir. Í upphaflegu frumvarpi til laga nr. 75/1996 hafi verið gert ráð fyrir svohljóðandi skilgreiningu á hugtakinu vinnustöðvun í 5. gr. frumvarpsins.

„Vinnustöðvanir í skilningi laga þessara eru verkbönn atvinnurekenda og verkföll þegar launamenn leggja niður venjuleg störf sín að einhverju eða öllu leyti í því skyni að ná tilteknu sameiginlegu markmiði. Sama gildir um fjöldauppsagnir og aðrar sambærilegar aðgerðir af hálfu atvinnurekenda eða launamanna sem jafna má til vinnustöðvunar."

Meirihluti félagsmálanefndar hafi lagt til þá orðalagsbreytingu á greininni sem síðar hafi orðið að lögum. Í nefndaráliti meirihlutans segi svo: „Lögð er til sú breyting á 5. gr. frumvarpsins að felld verði brott tilvísun til fjöldauppsagna. Hér er þó ekki lagt til að fjöldauppsögnum verði aldrei unnt að jafna til vinnustöðvunar, enda geta slíkar uppsagnir fallið undir aðrar sambærilegar aðgerðir af hálfu atvinnurekenda eða launamanna sem jafna má til vinnustöðvunar."

Þótt skilgreininguna á vinnustöðvun sé að finna í lögum um stétt-

arfélög og vinnudeilur nr. 80/1938, en ekki í lögum um kjarasamninga opinberra starfsmanna nr. 94/1986, verði að líta svo á að þær meginreglur í starfsemi stéttarfélaga sem dregnar séu upp í lögum um stéttarfélög og vinnudeilur, þar með talið skilgreining á hugtakinu vinnustöðvun, eigi enn fremur við um opinbera starfsmenn. Hér sé sett fram grunnregla um það hvað felist í hugtakinu vinnustöðvun. Um þetta megi vísa til dóms Félagsdóms frá 27. nóvember 1998 í máli Stéttarfélags verkfræðinga gegn Reykjavíkurborg og Starfsmannafélagi Reykjavíkurborgar, en þar hafi grunnreglur laga um stéttarfélög og vinnudeilur verið lagðar til grundvallar réttarstöðu manna sem féllu undir lög um kjarasamninga opinberra starfsmanna.

Enn fremur sé vísað í dóm bæjarþings Reykjavíkur frá 12. nóvember 1981 í málinu nr. 1786/1981: Læknaþjónustan sf. gegn heilbrigðisráðherra f.h. skrifstofu ríkisspítalanna og fjármálaráðherra f.h. ríkissjóðs. Í niðurstöðu dómsins sé fjallað um fjöldauppsagnir sjúkrahúslækna sem ekki vildu una dómi Kjaradóms. Þar segi dómari uppsagnirnar hafa verið brot á friðarskyldu þeirra á gildistíma kjarasamnings og því ólögmæta aðgerð.

Í Danmörku hafi fjöldauppsagnir verið dæmdar brot á friðarskyldu og vísist m.a. um það í dóm í Faglig Voldgift frá 4. júlí 1995 í málinu Amtsraadsforeningen i Danmark for Aarhus Amt mod Dansk Sygeplejeraad for egne vegne og for et antal medlemmer af forbundet.

Stefnanda sé nauðsynlegt að fá úr því skorið sem fyrst hvort félagsmenn stefnda hafi hér gerst brotlegir svo Árborg megi bregðast við því ástandi sem skapast hafi. Uppsagnir allra leikskólakennara í einu sveitarfélagi hafi í för með sér verulega röskun á starfsemi skólanna og hafi enn fremur víðtækar keðjuverkanir sem nauðsynlegt sé að bregðast við sem fyrst.

Málsástæður og lagarök stefnda vegna frávísunarkröfu.

Stefndi byggir á því að málinu beri að vísa frá Félagsdómi þar sem lögsaga dómsins nái ekki til úrlausnaratriðisins. Málinu sé stefnt fyrir dóminn á grundvelli 2. tl. 26. gr. laga nr. 94/1986 um kjarasamninga opinberra starfsmanna. Þar segi að Félagsdómur dæmi í málum sem rísi milli samningsaðila um lögmæti boðaðra eða þegar hafinna vinnustöðvana. Stefnandi segi mál þetta risið af ákvörðun 12 tilgreindra einstaklinga sem hann stefni í málinu. Kraf-

an í málinu sé um að ákvörðun þessara einstaklinga verði talin brot gegn réttindum stefnanda. Engin krafa sé gerð á hendur stéttarfélaginu, samningsaðilanum, um annað en málskostnað. Málsóknninni sé beint að stefnda á grundvelli þess málsóknarumboðs sem hann geti haft samkvæmt 4. mgr. 27. gr. l. nr. 94/1986 fyrir einstaka félagsmenn sína.

Samkvæmt framansögðu sé ljóst að mál þetta hafi ekki risið milli samningsaðila heldur sé það milli Árborgar og tiltekinna starfsmanna sveitarfélagsins. Þótt túlka bæri 4. mgr. 27. gr. l. nr. 94/1986 eins og stefnandi geri, þ.e. að hún feli í sér að stefna megi félaginu vegna athafna félagsmanna þess, þá verði félagið þar með ekki aðili að dómsmálinu. Félagið hafi tiltekið málsóknarumboð (mandatarumboð) f.h. félagsmanna sinna samkvæmt tilvitnaðri lagagrein en sé sjálft ekki aðili að málinu.

Rökstuðningur stefnanda gegn frávísunarkröfu.

Stefnandi byggir á því í þessum þætti málsins að Félag íslenskra leikskólakennara geti ekki skotið sér undan ábyrgð á uppsögnum umræddra leikskólakennara. Enda þótt stjórn Félags íslenskra leikskólakennara hafi ekki fjallað um málið beri félagið samt sem áður ábyrgð á samningsrofum félagsmanna þess. Vísar stefnandi í því sambandi til 13. gr. laga nr. 94/1986. Ágreiningur sé uppi milli samningsaðila og sé stefnanda brýnt að fá úr því leyst hvort uppsagnir til þess að knýja fram kjarabreytingar standist að lögum. Ef skýra eigi 26. gr. laga nr. 94/1986 svo þröngt að hún eigi aðeins við ef stjórn félags hefur komið að þeim ágreiningi sem uppi er hverju sinni, þá hafi ákvæði 4. mgr. 27. gr. sömu laga engan tilgang.

Niðurstaða.

Í máli þessu er því haldið fram af hálfu stefnanda að um ólögmæta vinnustöðvun og brot á friðarskyldu hafi verið verið að ræða þegar 12 leikskólakennarar sögðu upp störfum sínum við leikskóla í sveitarfélaginu Árborg frá og með 1. júlí sl. Enda þótt því sé ekki haldið fram að Félag íslenskra leikskólakennara hafi komið að umræddum ágreiningi um launakjör milli leikskólakennaranna og vinnuveitanda þeirra, er því haldið fram að félagið beri ábyrgð á uppsögnunum, eins og að framan er rakið. Aðilar máls þessa eru aðilar að kjarasamningi sem í gildi hefur verið frá 1. september 1997 og gildir til 31. desember 2000. Þannig er stefndi samningsaðili í skilningi 4. gr. laga nr. 94/1986 og réttur aðili til þess að fara með

mál félagsmanna sinna fyrir dóminum, sbr. 4. mgr. 27. gr. laga nr. 94/1986. Samkvæmt 2. tl. 1. mgr. 26. gr. laga nr. 94/1986 dæmir Félagsdómur í málum sem rísa milli samningsaðila um lögmæti boðaðra eða þegar hafinna vinnustöðvana. Telja verður, samkvæmt framansögðu, að ákvæði 2. tl. 1. mgr. 26. gr. laga nr. 94/1986 sé uppfyllt og ber því að hafna frávísunarkröfu stefnda.

Ákvörðun málskostnaðar í þessum þætti málsins bíður efnisdóms.

Úrskurðarorð:

Frávísunarkröfu stefnda er hafnað.

Ákvörðun málskostnaðar í þessum þætti málsins bíður efnisdóms.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Garðar Gíslason, Guðrún Erlendsdóttir, Haraldur Henrysson, Hjörtur Torfason og Hrafn Bragason.

Sóknaraðili skaut málinu til Hæstaréttar með kæru 20. september 1999 samkvæmt heimild í 67. gr. laga nr. 80/1938 um stéttarfélög og vinnudeilur. Krefst hann þess að málinu verði vísað frá Félagsdómi og varnaraðili dæmdur til greiðslu málskostnaðar fyrir Félagsdómi og kærumálskostnaðar.

Varnaraðili krefst staðfestingar á úrskurði Félagsdóms og kærumálskostnaðar.

Málsatvik eru rakin í hinum kærða úrskurði. Milli aðila máls þessa er í gildi kjarasamningur frá september 1997, sem falla á úr gildi 31. desember 2000. Kom sóknaraðili fram fyrir hönd félagsmanna sinna við samningsgerðina samkvæmt 4. gr. laga nr. 94/1986 um kjarasamninga opinberra starfsmanna. Er það krafa varnaraðila í málinu að viðurkennt verði með dómi Félagsdóms að uppsagnir tólf leikskólakennara, sem eru félagsmenn sólknaraðila, úr störfum hjá Árborg verði dæmdar brot á friðarskyldu á gildistíma kjarasamningsins og því ólögmæt vinnustöðvun. Samkvæmt 2. tl. 1. mgr. 26. gr. laga nr. 94/1986 á Félagsdómur að dæma um lögmæti boðaðra eða þegar hafinna vinnustöðvana. Málsókn sína gegn sóknaraðila byggir varnaraðili og á 4. mgr. 27. gr. laganna, þar sem segir að stéttarfélög reki mál sín og félagsmanna sinna fyrir Félagsdómi.

Við efnisúrlausn máls þessa yrði úr því skorið hvort uppsagnir fyrrgreindra félagsmanna sóknaraðila feli í sér ólögmæta vinnustöðvun og þá jafnframt tekin afstaða til ábyrgðar og aðildar sóknaraðila, en hann krefst til vara sýknu vegna aðildarskorts. Að þessu athuguðu og með vísan til ofangreindra lagaákvæða þykir mál þetta heyra undir Félagsdóm. Verður hinn kærði úrskurður því staðfestur.

Rétt þykir að kærumálskostnaður falli niður.

D ó m s o r ð:

Hinn kærði úrskurður á að vera óraskaður.

Kærumálskostnaður fellur niður.